

Modul VIII - Programi rane intervencije (0-6 godina)

1. Koncepti razvoja u dobi 0-3: implikacije za razvoj programa
 - 1.1. Prekursori kognitivnih sposobnosti (0-3 godine)
 - 1.2. Terapijske implikacije u ranom djetinjstvu
 - 1.3. Struktura za izradu programa za 0-3 godine
 - 1.4. Primjeri programa od 0-3 godine

2. Koncepti razvoja u dobi od 3-6 godina: implikacije za razvoj programa
 - 2.1. Struktura razvoja programa za djecu od 3-6 godina
 - 2.1.1. Pravci kognitivne intervencije u prijeoperacijskom razdoblju
 - 2.1.2. Pravci jezične intervencije u prijeoperacijskom razdoblju
 - 2.1.3. Pravci intervencije u entitetima i funkcijama transformacije u predoperacijskom razdoblju
 - 2.1.4. Primjeri programa 3-6 godina

3. Koraci za razvoj programa rane intervencije

Bibliografske reference

Modul VIII govori o razvoju programa rane intervencije za razvojnu dob od **0-6 godina** . Prvo, struktura razvoja programa bit će razmotrena u dva dijela: struktura razvoja programa za **0-3 godine** i struktura razvoja programa za **3-6 godina** .

Praktični primjeri razvoja programa rane intervencije za različite poremećaje mogu se pronaći u Laboratoriju 2: Rješavanje 3 studije slučaja o kognitivnim, socijalnim i jezičnim patologijama i u Laboratoriju 2: Rješavanje 3 studije slučaja o kognitivnim, socijalnim i jezičnim patologijama.

Isto tako, korištenje inteligentnih resursa za dijagnozu i procjenu u ranoj dobi može se pronaći u Laboratoriju 4: Primjena inteligentnih resursa za dijagnozu i procjenu u ranoj dobi i razvoj programa intervencije uz korištenje aplikacije eEarlyCare može se pronaći u Laboratoriju 5: Kako razviti program intervencije s web aplikacijom e-EarlyCare-T.

1. Koncepti razvoja 0-3: implikacije za razvoj programa

1.1. Prekursori kognitivnih sposobnosti (0-3 godine)

Otkrivanje predmeta

Djeca brzo analiziraju svijet, razvijajući predodžbe koje dijele objekte na figure i pozadinu (Rochat, 2001). Pozornost se progresivno usmjerava prema trodimenzionalnim objektima i s tendencijom obraćanja sve veće pozornosti na složenije podražaje.

Počinja razvoj i upotreba strategija „sredstvo-cilj”. Slijedi korištenje materijala ili instrumenata koji djeci omogućuju da nešto postignu kao jedno od najznačajnijih postignuća praktične inteligencije. Rješavanje zadataka temeljno je za postizanje kognitivnog razvoja zaključivanja. U procesu rješavanja problema, razvoj ideje o stalnosti objekta (*object permanence*), tj. poimanja da objekt i dalje postoji iako ga ne vidimo, izravno je povezano s razvojem predodžbe i razlučivosti na razini virtualnosti.

Dojenčad od četiri do pet mjeseci zainteresirana je za učinke radnji na objekte i ponavlja ih uvijek iznova, što je Piaget (1952.) nazvao sekundarnim kružnim reakcijama. Ova zapažanja i radnje također će olakšati razvoj predodžbi. Kružne reakcije mogu biti mehanizam za učenje onoga što je već predstavljeno i otkrivanje novih tipova radnji, a time i iniciranje novih predodžbi (Parker, 1993). Ovdje se koriste strategije pokušaja i pogreške koje dojenčad vode do sve uspješnijih rješenja. Intrinzična motivacija igra ključnu ulogu u cijelom ovom procesu. Zatim dolazi razvoj tercijarnih kružnih reakcija, od osmog do dvanaestog mjeseca. Ove reakcije su složena kombinacija objekata (guranje jednog objekta o drugi). Sposobnost beba da uvijek iznova ponavljaju svoje sheme znači da analiziraju i proučavaju sam postupak. Drugim riječima, razvijaju kauzalnost i kompleksnost više shema (Karmiloff-Smith, 1992).

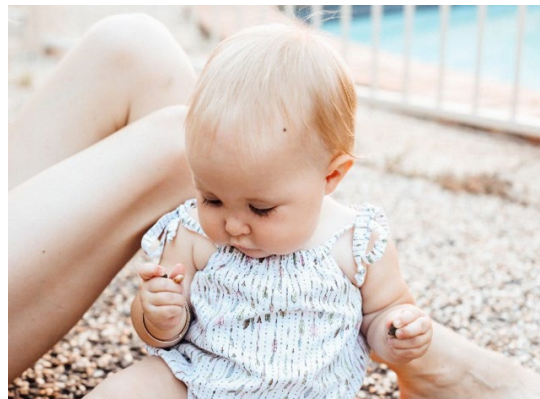
1.1. Prekursori kognitivnih vještina (0-3 godine)

Simbolizacija u djetinjstvu

Kontemplativni **stav** im omogućuje da počnu **razmišljati o događajima i postavljati pitanja o tome što oni znače** . Ovaj je prijelaz nužna preteča simboličkog funkcioniranja koje je bitan uvjet za **pojavu jezika** .

Sve **aktivnosti simboličkog funkcioniranja pojavljuju se i manifestiraju zajedno u dobi između dvanaest i osamnaest mjeseci i označavaju granicu između ranog djetinjstva i pravog djetinjstva** .

Simbolička igra počinje u ranom djetinjstvu, od osamnaest do trideset šest mjeseci. Međutim, **pokazat će zabunu između simbola i referenta** .

1.1. Prekursori kognitivnih vještina (0-3 godine)

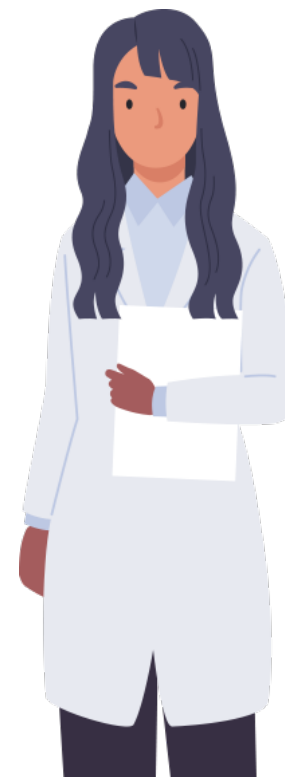
Manifestacije semiotičke funkcije na kraju senzomotornog razdoblja

Glavne manifestacije semiotičke funkcije su: odgođena imitacija, simbolička igra, crtež i jezik (Delval, 1996).

Odgođeno oponašanje omogućuje djetetu oponašanje u nedostatku modela, što podrazumijeva razvoj unutarnjih obrazaca prikazivanja prethodno doživljenih situacija. Simbolička igra omogućuje djeci da predstave situacije u kojima su bili uključeni.

Kasnije, kako njihova složenost raste, sposobni su prikazati druge situacije koje ne moraju nužno izravno odglumiti. Crtanje podrazumijeva internalizaciju stvarnih situacija i predmeta te mogućnost grafičkog prikazivanja.

Iako će stupanj sličnosti ovisiti o motoričkim sposobnostima reprodukcije. Jezik se smatra najrazrađenijom simboličkom vještinom u smislu složenosti i onom koja omogućuje najveći međuljudski i kognitivni razvoj.

1.1. Prekursori kognitivnih vještina (0-3 godine)

Dimenzija	Sadržaj	Strategije kognitivne intervencije
Decentralizacija	<p><i>Prva faza:</i> Svakodnevne radnje koje se odnose na vlastito tijelo i nemaju nikakvu stvarnu svrhu (npr.: "piti iz prazne čaše").</p> <p><i>Druga faza:</i> Igre usmjerene prema drugim sudionicima: ljudima ili lutkama; oni su pasivni agenti, primatelji djetetove akcije (12-18 mjeseci).</p> <p><i>Treća faza:</i> Dijete pridaje veće sudjelovanje ljudima ili lutkama. Ovo je napredak u procesu decentralizacije (24-30 mjeseci), npr. dijete stavlja vilicu u lutkinu ruku umjesto da je izravno hrani i također prati njezine radnje vlastitim verbalnim izrazima; pripisivanje namjera, osjećaja ili emocija akterima.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Potpomognite djetetovu interakciju s igračkama (uz odraslu osobu, ako je potrebno, kao <i>model radnji</i> koje treba izvesti). - Omogućite djetetu interakciju s igračkama (lutke i igračke koje djetetu pomažu u reprodukciji svakodnevnih kontekstualnih situacija), <i>modeliranje i oblikovanje</i> situacija igre od strane odrasle osobe. - Pustite neka dijete inicira interakcije; ako je potrebno <i>modelirajte</i> situacijske obrasce decentralizacije kroz verbaliziranje ponašanja koje regulira radnje agenta.
Zamjena objekata	<p><i>Prva faza:</i> Dijete za svoju igru koristi uglavnom stvarne predmete (četku, vilicu...) ili reprodukcije u malom formatu.</p> <p><i>Druga faza:</i> Dijete zamjenjuje stvarni predmet nedefiniranim (pretvara štap u vilicu...) sve dok ima neku kvalitetu koja mu u određenoj mjeri omogućuje obavljanje iste funkcije.</p> <p><i>Treća faza:</i> Dijete zamjenjuje predmet s vrlo preciznom funkcijom (vilica) predmetom s vrlo različitom funkcijom (češalj).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Olakšati djetetovu interakciju s igračkama radi oponašanja funkcionalnih radnji; ako je potrebno neka odrasla osoba <i>modelira</i> radnju. - Olakšati djetetovu interakciju s igračkama kako bi se pokrenule moguće funkcionalne zamjene; <i>modelirati</i> radnju koristeći zamjenu objekata, koji ima neku vezu s onim koje zamjenjuje. - Osposobiti dijete za nefunkcionalne zamjene; <i>modelirati</i> radnju korištenjem predmeta u zamjeni koji nisu slični predmetima koje zamjenjuju.
Integracija	<p><i>Prva faza:</i> Igre su jednostavne, izolirane radnje.</p> <p><i>Druga faza:</i> odvijaju se elementarne konstrukcije koje se sastoje od primjene jednostavnih shema na dva ili više objekta ili agenta.</p> <p><i>Treća faza:</i> Kombinacije s više shema koje uključuju dvije ili više simboličkih radnji. U njima će doći do evolucije: prvo će radnje biti neuređene i manje-više nasumično postavljene; tada će biti organizirane u istinski integriranom nizu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Omogućiti djetetu odgovarajuće kontekste i situacije za pokretanje razvoja igre. - Omogućiti razrađenije situacije u igri kroz <i>modeliranje i oblikovanje</i> progresivno povećavajući težinu u organizaciji i slijedu.
Planiranje	<p><i>Prva faza:</i> Dijete djeluje potaknuto prisutnošću određenih igračaka ili predmeta; nema konkretnog plana ili akcije.</p> <p><i>Druga faza:</i> Dijete traži materijale potrebne za određenu igru i vrši pripreme prije početka igre i/ili usmeno najavljuje da će je izvesti (pokazujući da ima plan koji će izvesti).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Osigurajte djetetu igračke i situacijske okvire za odvijanje radnje. - <i>Modeliranje i oblikovanje</i> situacija koje olakšavaju poticanje namjere prema igri; korištenje jezika kao regulatora radnji koje se izvode.

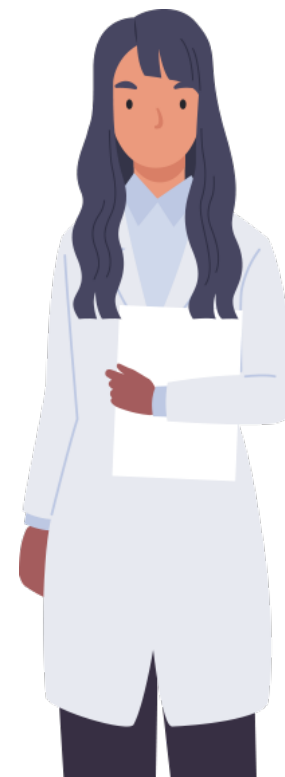
1.1. Prekursori kognitivnih vještina (0-3 godine)

Prethodnici teorije uma u senzomotoričkom razdoblju

Od osmog do dvanaestog mjeseca uspostavlja se trokut odnosa između djeteta, odraslih i predmeta. Ovi odnosi uključuju:

- Obrasci zajedničke pažnje.
- Komunikacija gestama (protoimperativno i protodeklarativno).
- Primarna (4-5 mjeseci) i sekundarna (12 mjeseci) intersubjektivnost.
- Metareprezentacijske vještine.

Poveznica između razvoja protodeklarativa, simboličke igre i teorije uma najvjerojatnije je sposobnost posjedovanja metareprezentacija (meta predodžbi).

1.2. Terapijske implikacije u ranom djetinjstvu

Prije svega, ne postoji jedinstveni način intervencije, jer će to ovisiti o početnoj razvojnoj razini djeteta. Stoga, prije nego što se bilo što poduzme, potrebno je procijeniti stvarnu situaciju subjekta s kojim želimo raditi kako bismo definirali temelj za intervenciju i naknadno analizirali procese akvizicije i same akvizicije.

1.2. Terapijske implikacije u ranom djetinjstvu

	Senzomotorička inteligencija	Strategije kognitivne intervencije
Stadij I (0-1 mjesec)	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj refleksa. - Znakovi akomodacije shema perceptivne selekcije (usklađenost s figurama s kojima postoji povezanost). - Početak <i>nespecifične veze</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - Razvijati vizualno praćenje objekata. - Poduprijeti odnos sisanje-pauza između majke i djeteta. - Poduprijeti odnos u pazama hranjenja (kod upotrebe bočica i sl.). - Implementirati relacije ljuljanje-pauza.
Stadij II (1-4 mjeseca)	<ul style="list-style-type: none"> - Primarne cirkularne reakcije. - Usvojene prve adaptacije. - Prva shematska koordinacija. - Početak <i>socijalnog osmijeha</i>. - Pojava <i>primarne intersubjektivnosti</i>. - Početak <i>proto-konverzacija</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - Razviti koordinaciju sisanja i hvatanja. - Olakšati koordinaciju vida i sluha. - Razviti koordinaciju fonacije i slušanja. - Potaknuti <i>socijalne osmijeh</i>. - Olakšati razvoj <i>primarnih intersubjektivnih</i> ponašanja. - Provesti razvoj svijesti o nepredviđenim okolnostima. - Razviti cirkularne igre. - Olakšati razvoj <i>proto-konverzacijskih</i> obrazaca
Faza III (4-8 mjeseci)	<ul style="list-style-type: none"> - Sekundarne cirkularne reakcije. - Potpuna koordinacija vida i hvatanja. - Početak diferencijacije sredstva-cilja. - Anticipativno ponašanje. 	<ul style="list-style-type: none"> - Olakšavati razvoja koordinacije vida i pokreta. - Poduprijeti razvoj početka diferencijacije sredstvo-cilj. - Poduprijeti razvoj potrage za djelomično skrivenim predmetima. - Omogućiti razvoj anticipacijskih ponašanja.
Faza IV (8-12 mjeseci)	<ul style="list-style-type: none"> - Koordinacija sekundarnih shema. - Ostvarivnje ciljeva korištenjem drugih kao sredstva. - <i>Recipročna asimilacija</i> sredstvo-cilj. - Progresivna diferencijacija sredstvo- cilj. - Prvi dokazi <i>praktične inteligencije</i>. - Pojava namjernog ponašanja. - Početak razvoja <i>proto-imperativnih ponašanja</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - Poticati postizanje ciljeva korištenjem različitih shema kao sredstva. - Osigurati potragu potpuno skrivenih predmeta (koji su upravo skriveni). - Omogućiti situacije u kojima dijete mora komunicirati i osnažiti namjerna komunikacijska ponašanja. - Olakšati razvoj <i>proto-imperativnih ponašanja</i>.
Stadij V (12-15 mjeseci)	<ul style="list-style-type: none"> - Tercijarne cirkularne reakcije. - Eksperimentiranjem se otkrivaju novi mediji i diferenciraju poznati obrasci. 	<ul style="list-style-type: none"> - Potaknuti traženje predmeta na različitim mjestima gdje bi mogao biti sakriven.
Stadij VI (15-18 mjeseci)	<ul style="list-style-type: none"> - Upotreba novih medija njihovom mentalnom kombinacijom. - Pojava <i>proto-deklarativnih</i> ponašanja. - Pojam <i>stalnosti predmeta</i> - Početak 'izvedbi tj. performansa' 	<ul style="list-style-type: none"> - Predstavljati problemske situacije u kojima dijete mora razviti mentalnu kombinaciju. - Olakšati situacije u kojima dijete mora razviti <i>proto-deklarativna</i> ponašanja. - Poticati traženje objekata na različitim lokacijama. - Olakšati razvoj predodžba

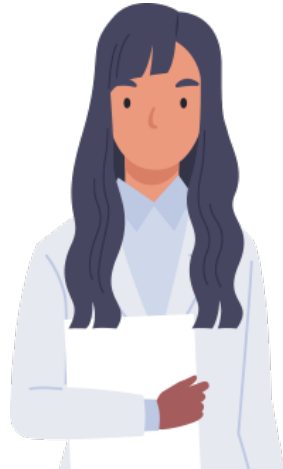

1.3. Struktura za izradu programa za 0-3 godine

1. Specifikacija intervencije (intervencijske jedinice)

1. Struktura Intervencijske jedinice:

- Cilj intervencije.
- Pokazatelji evaluacije intervencije.
- Zadatak (aktivnosti).
- Materijal potreban za izvođenje intervencije.
- Aktivnosti generalizacije (tj. aktivnosti slične onima predloženim u zadatku, ali koje uključuju njihov razvoj u drugom kontekstu ili koje imaju veći stupanj težine).

1.4. Primjeri programa od 0-3 godine

Jedinica: Sposobnost razvijanja radnji Pauza-sisanje II

Ciljevi

1. Razviti vizualno praćenje objekata

Pokazatelji ocjenjivanja

- Dijete prati predmete koji mu se nalaze u vidnom polju.
- Dijete prati predmete koji mu se nalaze u vidnom polju s desna na lijevo.
- Dijete prati predmete koji mu se nalaze u vidnom polju s lijeva na desno.
- Dijete prati predmete koji mu se prikazuju u vidnom polju odozgo prema dolje.
- Dijete prati predmete koji mu se prikazuju u vidnom polju odozdo prema gore.

Zadaci

Predajte bebi predmete koji su privlačni (jarkih boja i koji ne proizvode glasne zvukove). Postavite ih u bebin vidokrug s lijeva na desno ili zdesna na lijevo. Od vrha do dna i od dna do vrha.

Materijali

Zvečke jarkih boja.

Jarko obojeni predmeti (okrugli koji se mogu uhvatiti).

Aktivnosti generalizacije

Dajte bebi različite predmete različitih veličina. U bebin vidokrug (oko 15-20 cm od očiju) stavite svijetle predmete, ne prevelike, i privucite joj pažnju na njih. Kada ga beba gleda, predmet pomičite s jedne strane bebinog lica na drugu, prolazeći kroz središte. Pomičite predmet gore-dolje od visine prsa do čela. Ponovite vježbu u polju promjera 30 cm.

2. Koncepti razvoja u dobi od 3-6 godina: implikacije za razvoj programa

2.1. Struktura razvoja programa za djecu od 3-6 godina

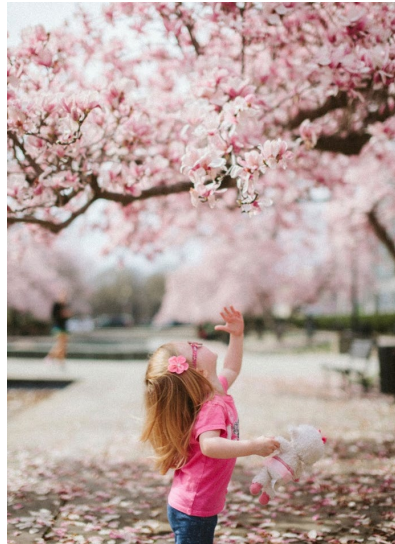
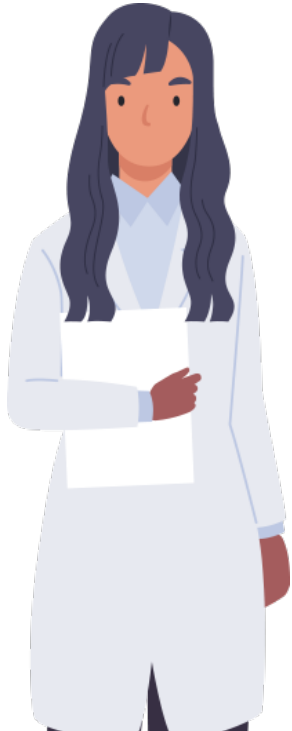
2.1.1. Pravci kognitivne intervencije u prijeoperacijskom razdoblju

PREDOPERACIJSKE AKVIZICIJE	STRATEGIJE KOGNITIVNE INTERVENCIJE
<ul style="list-style-type: none">- Dijete razvija sposobnost predočavanja koja je započela u senzomotornom razdoblju.- Sposobnost komuniciranja putem jezika:<ul style="list-style-type: none">• <i>informativna funkcija</i>: prijenos/primanje informacija putem jezika.• <i>samoregulacija</i> vlastitog ponašanja kroz jezik.• <i>funkcija reguliranja</i> ponašanje drugih kroz jezik.- Sposobnost korištenja jezika za objašnjavaње događaja iz svakodnevnog života.- Razumijevanje entiteta i funkcije (razvoj invarijanti i pravilnosti kvalitativne prirode).<ul style="list-style-type: none">• <i>Identiteti</i>. Objekt ostaje isti čak i ako prolazi kroz neke transformacije (sve dok su transformacije kvalitativne).• <i>Funkcije</i>: Postojanje funkcionalne ovisnosti (promjena u jednoj situaciji proizvodi promjenu u drugoj i tako dalje, bavi se kvalitativnim transformacijama).- Razlikovanje izgleda i stvarnosti.- Razrada teorije uma.	<ul style="list-style-type: none">- Olakšati razvoj vještina predočavanja (upotrebom jezika, crtanjem, odgođenim oponašanjem, usavršavanjem simboličke igre). Odrasla osoba će djelovati modeliranjem (djelujući kao model) i oblikovanjem (usmjeravajući djetetove radnje verbalno i/ili rukama). Odrasla osoba će također potpomagati djetetove pokušaje (koliko god mali bili).- Promicati djetetovu upotrebu jezika za traženje i prenošenje informacija.- Odrasla osoba će modelirati vlastite postupke regulirajući svoje ponašanje vlastitim jezikom (Meichenbaum i Goodman (1969) strategije samoobrazovanja).- Odrasla osoba će prvo oblikovati djetetove radnje vlastitim jezikom, a zatim nastojati potaknuti dijete da to učini vlastitim jezikom (vidi Cognitive Training Programme, Sáiz i Román, 1996.).- Koristiti opipljive primjere pružajući djetetu višestruka iskustva koja mu pomažu da bolje razumije:<ul style="list-style-type: none">• Varijacije koje se javljaju u objektima i• sam proces transformacije kako u formiranju identiteta tako i ovisne funkcije.- Rad na razvoju procesa rješavanja.- Olakšavanje razvoja teorije uma, omogućavanje izmišljenih i dramatiziranih situacija koje pomažu djetetu da izađe iz procesa centriranosti, da se stavi na mjesto drugoga i uzme u obzir različita gledišta.
POČETAK STJECANJA I UČENJA KOJI SE MORA USAVRŠAVATI U PREDOPERACIJSKOM RAZDOBLJU	STRATEGIJE KOGNITIVNE INTERVENCIJE
<ul style="list-style-type: none">- Počinje razvoj strategije rješavanja problema, uz poteškoće u razmatranju nekoliko aspekata iste situacije istovremeno.- Još uvijek postoje poteškoće u razumijevanju da objekt može pripadati istovremeno dvjema klasama.- Poteškoće s razumijevanjem procesa (sklono je vidjeti elemente izolirano).- Poteškoće u razvoju procesa generalizacije.	<ul style="list-style-type: none">- Olakšati razvoj procesa rješavanja problema* omogućujući djetetu da se opipljivo nosi s nekoliko aspekata iste situacije istovremeno.- Koristeći strategije rješavanja problema* odrasla osoba bira igre u kojima dijete može vidjeti da predmet može pripadati dvjema ili više kategorija istovremeno (proces kategorizacije).- Staviti naglasak na to da dijete promatra i razumije proces, a ne samo ishod problema ili situacije.- Olakšati razvoj procesa generalizacije* učenja.<ul style="list-style-type: none">• Vidi Kognitivni program obuke za malu djecu (Sáiz i Román, 1996).

2.1.1. Pravci kognitivne intervencije u predoperacijskom razdoblju

- Razvoj „mentalnih” glagola. Oni se smatraju metareprezentacijskim izrazima.
- Razvoj metareprezentacije važan je za stjecanje Teorije uma, iako uključuje visok stupanj rekurzije.
- Teorija uma odnosi se na razvoj mentalnih stanja, razvoj jezika, posebno u njegovim **pragmatičkim komponentama, kognitivne i metakognitivne procese** (Rivière i Nuñez, 1996).

2.1.3. Pravci intervencija u entitetima i funkcijama transformacija u predoperacijskom razdoblju

Posljednjih desetljeća istraživanje Piagetove teorije dovelo je do promjena u razumijevanju razvojnih koncepata povezanih sa interakcijama s objektima i načinima njihovog razumijevanja. U nastavku su prikazani najznačajniji doprinosi poznavanju svijeta transformacija i razumijevanju fizikalnih pojava.

a) Kauzalno zaključivanje i svijet transformacija

Djeca oko treće godine počinju analizirati različite fizičke uzroke i njihove učinke na predmete (rezanje, topljenje, lomljenje itd.). Uzročno reprezentacijsko rasuđivanje počinje oko treće godine i stječe se, ovisno o vrsti problema, oko četvrte godine, iako njegovo razumijevanje u stvarnim i nerepresentacijskim situacijama počinje već u dobi od dvije godine. Međutim, ono se neće u potpunosti steći sve dok subjekt ne bude imao uzročno razumijevanje fizičkog svijeta.

a) Rezoniranje i uzročna načela

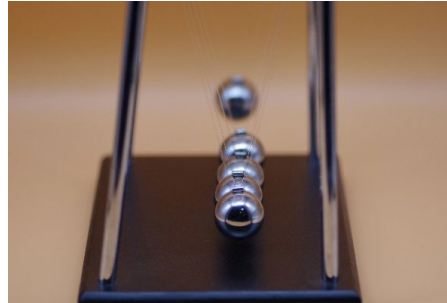
1. Načelo prioriteta (uzroci prethode posljedicama).
2. Načelo kovarijacije (uzroci i njihove posljedice moraju sustavno mjenati).
3. Načelo vremenskog kontiguiteta/susjednosti (uzroci i njihove posljedice moraju biti međusobno povezani u prostoru i vremenu).
4. Načelo sličnosti uzroka i posljedica.

2.1.3. Pravci intervencija u entitetima i funkcijama transformacija u predoperacijskom razdoblju

Ukratko, čini se da su **počeci kauzalnog mišljenja o fizičkim objektima prisutni kod djece od druge godine** života, što koincidira s početkom njihove predodžbe. Međutim, razvoj racionalnog kauzalnog mišljenja izravno je povezan sa sposobnošću razvijanja meta-predodžbe, tj. mentalnog zamišljanja putanja objekata i njihovih predodžba iz mentalnog kontinuuma, čak i ako nije vidljiv vremenski slijed. Od posebne je važnosti u ovom procesu način na koji su transformacijski zadaci predstavljeni.

Ako su zadaci prikazani na stvaran i eksperimentalan način, djeca će moći opipljivo provjeriti moguće transformacije predmeta. To će kasnije omogućiti sposobnost njihovog metareprezentiranja i mentalno generiranje transformacijske sekvence, čak i ako ona nije prostorno uvjetovana ovdje i sada. **Uzročno zaključivanje temeljno je za kognitivni razvoj, osobito je važno u učenju o empirijskim odnosima u svijetu i u učenju kakav je svijet.**

2.1.4. Primjeri programa 3-6 godina

Razvoj procesa rješavanja problema može se podržati primjenom sljedećih alata:

1. Stimulacija i usmjeravanje kroz jezik.
2. Pomoć pri izboru materijala.
3. Pomoć u slaganju objekta.
4. Modeliranje i oblikovanje radnje.

Također treba imati na umu da se svi problemi ne mogu poučavati na isti način; oni koji su poznatiji su lakši, a oni koji uključuju različite razine apstrakcije su složeniji.

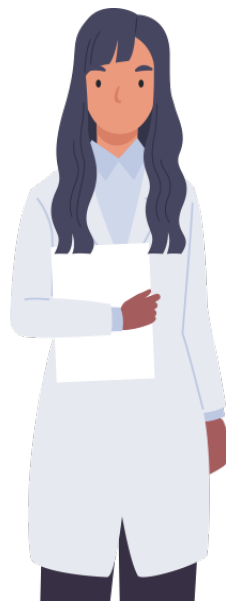

2.1.4. Primjeri programa 3-6 godina

Mogući sadržaji programa za 3-6 godina:

Kognitivne i metakognitivne vještine

1. Poraditi na osnovnim preduvjetima za učenje (spontani kontakt očima i na naredbu, verbalna i manipulativna imitacija, pažnja, praćenje uputa).
2. Strategije razmišljanja (što moram učiniti, kako ću to učiniti, kako to radim, kako sam to učinio).
3. Planiranje.
4. Razmišljanje o posljedicama.
5. Razmišljanje o sredstvima i ciljevima.
6. Alternativno razmišljanje.
7. Samoevaluacijsko razmišljanje.

Mentalne vještine

1. Radite na rješavanju međuljudskih problema.
2. Strategije razmišljanja (što moram učiniti, kako ću to učiniti, kako to radim, kako sam to učinio).
3. Sposobnost prepoznavanja učinaka radnji.
4. Sposobnost prepoznavanja mentalnih stanja drugih.
5. Sposobnost evaluacije.
6. Rad na mentalnim glagolima (zaboraviti, znati, poučavati, pitati se, rješavati, pretpostaviti, razumjeti, objasniti, naučiti, zapamtiti, vjerovati).
7. Rad na teoriji prvog reda umnih zadataka.
8. Rad na teoriji drugog reda umnih zadataka.

3. Koraci za razvoj programa rane intervencije

1. Proučite kliničku povijest korisnika.
2. Procijenite njihovu trenutnu dob razvoja u različitim područjima (psihomotorni, kognitivni, komunikacijski i jezični, socijalizacija i osobna autonomija).
3. Utvrditi razliku između razvojne dobi i kronološke dobi korisnika.
4. Odredite prioritet najugroženijeg područja ili područja razvoja.
5. Ovisno o profesionalnom profilu terapeuta, odaberite odgovarajuće područje i počnite s izradom intervjenskog programa, uvijek iz suradničkog i interdisciplinarnog rada.
6. Program treba sadržavati: ciljeve, pokazatelje evaluacije, aktivnosti, materijale, prostor, datum početka, datum praćenja i rezultate. Preporuča se izraditi predložak bilješke/zapisa kako je priloženo.

Ciljevi	Pokazatelji evaluacije	Aktivnosti	Materijali	Prostor	Početni datum	Datum praćenja	Rezultati

Bibliografiske reference

- Astington, J.W. (1998). El descubrimiento infantil de la mente. Madrid: Morata. [Original: The child's discovery of Mind, 1993].
- Camp, B. W., y Mary Bash, A. S. (1985). Think Aloud: Increasing Social and Cognitive Skills : a Problem-solving Program for Children: Classroom Program. Illinois: Research Press
- Delval, J. (1996). El desarrollo humano. Madrid: Siglo XXI.
- Donaldson, M. (1993). La mente de los niños. Madrid: Morata. [Original: Children's Minds, 1978].
- Gómez, J.C. (2007). El desarrollo de la mente en los simios, los monos y los niños. Madrid: Morata. [Original: Apes, Monkeys, Children, and the Growth of Mind, 2004].
- Goswami, U. (2008). Cognitive Development: The Learning Brain: The Learning Brain. Hove and New York: Psychology Press.
- Karmiloff-Smith, A. (1992). Beyond modularity: A developmental perspective on cognitive science. Cambridge, Mass: MIT Press. [Trad. Cast.: Más allá de la modularidad: la ciencia cognitiva desde la perspectiva del desarrollo. Madrid: Alianza, 1994].
- Parker, S, T. (1993). Imitation and Circular Reactions as Evolved Mechanisms for Cognitive Construction. Human Development, 36, 309-323. <https://doi.org/10.1159/000278218>
- Marchesi, A. (1987). El desarrollo cognitivo y lingüístico de los niños sordos. Madrid: Alianza Psicología.
- Rochat, P. (2001). Origins of self-concept. En G. Bremner y A. Fogel, Blackwell Handbook of Infancy Research. Oxford: Blackwell Publishers.
- Rivière, A. (2000). Teoría de la Mente y Metarrepresentación. En J.M Ruiz-Vargas, M y Belinchón (Eds.), Ángel Rivière Obras escogidas. Volumen I: Diálogos sobre Psicología: De los cómputos mentales al significado de la conciencia (pp 191-232). Madrid: Panamericana.
- Rivière, A. (2000a). Teoría de la Mente y Metarrepresentación. En J.M Ruiz-Vargas, & M. Belinchón (Eds.), Ángel Rivière Obras escogidas. Volumen I: Diálogos sobre Psicología: De los cómputos mentales al significado de la conciencia (pp. 191-232). Madrid: Panamericana.
- Rivière, A. (2000b). El juego simbólico en niños ciegos. En J.M Ruiz-Vargas, & M. Belinchón (Eds.), Ángel Rivière Obras escogidas. Volumen II: Lenguaje, simbolización y alteraciones del desarrollo (pp 173-192). Madrid: Panamericana.
- Rivière, A., & Coll, C. (1985). Individualización en el periodo sensoriomotor: Apuntes sobre la construcción genética del sujeto y el objeto social. En XXém Journées d'Étude de l'APSLF. Lisboa.

Bibliografiske reference

- Riviére, A., Sarriá, E., y Nuñez, M. (2000). El desarrollo de las capacidades interpersonales y la teoría de la mente. En J.M Ruiz-Vargas y M. Belinchón (Eds.), Ángel Riviére Obras escogidas. Vol. III. Metarrepresentación y Semiosis (pp. 7-44). Madrid: Panamericana.
- Sáiz-Manzanares, M.C. (2003). Intervención cognitiva en niños pequeños. En A. Gómez, P. Víguer y M.J Cantero (Eds.), Intervención Temprana: Desarrollo óptimo de 0 a 6 años (pp.117-133). Madrid: Pirámide.
- Sáiz-Manzanares, M.C., y Payo, R.J. (2012). Psicología del desarrollo de la Primera Infancia: Un Proyecto Docente adaptado al Espacio Europeo de Educación Superior. Burgos: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Burgos.
- Sáiz-Manzanares, M.C., y Román, J.M. (1996). Programa de entrenamiento cognitivo para niños pequeños. Madrid: CEPE.
- Sáiz-Manzanares, M.C., y Román, J.M. (2010). Programa de desarrollo de habilidades mentalistas. Madrid: CEPE.
- Sáiz-Manzanares, M.C. & Román, J.M. (2011). Estimulación mentalista en la Primera Infancia. Madrid: CEPE.
- Sotillo, M., y Riviére, A. (2000). Algunas cuestiones sobre el desarrollo del lenguaje de referencia mental: los problemas de los niños con el lenguaje de los estados mentales. Estudios de Psicología, 65-66, 203-224. <http://hdl.handle.net/11162/21303>.
- Trevarthen, C. (1989). Les relations entre autisme et le développement socioculturel normal: arguments en faveur d'un trouble primaire de la régulation du développement cognitif par les émotions". En: G. Lelord; J.P. Muh, M. Petit & D. Sauvage (Eds.), Autismes et troubles du développement global de l'enfant (pp.56-80). Paris: expansions Scientifique Française.
- Thornton, S. (1998). La resolución infantil de problemas. Madrid: Morata. [Original: Children Solving Problems, 1995].
- Vygotsky, L. (1977). Pensamiento y Lenguaje. Buenos Aires: Paidós.
- Wellman, J.H. (1995). Desarrollo de la teoría del pensamiento en los niños. Bilbao: Desclée De Brouwer. [Original: The Child's Theory of Mind, 1990].